

МІНІСТЕРСТВО СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

**ІНСТИТУТ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ
ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ЗАЙНЯТОСТІ УКРАЇНИ**

Кафедра психології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи

_____ І.А. Колесник

«_____» _____ 2019 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА ВИБІРКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВК 2.2.4. СОЦІАЛЬНІ І ПОЛІТИЧНІ КОНФЛІКТИ

**ПІДГОТОВКИ ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ
денної та заочної форми навчання**

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 05 «СОЦІАЛЬНІ ТА ПОВЕДІНКОВІ НАУКИ»
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 053 «ПСИХОЛОГІЯ»

Київ - 2019

Робоча програма вибіркової навчальної дисципліни «Соціальні і політичні конфлікти» для підготовки докторів філософії наукової спеціальності 053 «Психологія».

Розробник:

кандидат психологічних наук, доцент *Нежинська О.О.*,

Рецензент:

Пріб Г.А., доктор медичних наук, професор, зав. кафедри психології Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України.

Дорожкін В.Р., доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри психології Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України

Затверджено на засіданні кафедри *психології*.

Протокол № 1 від 28 серпня 2019 р.

Завідувач кафедри психології

Пріб Г. А.

(прізвище, підпис)

*Завідувач відділу навчально-методичної роботи,
ліцензування та акредитації освітньої діяльності*

Завиніченко Л.М.

(прізвище, підпис)

Завідувач науково-дослідної частини

Пахомова М.В.

(прізвище, підпис)

© Нежинська О.О., 2019

© Інститут підготовки кадрів
державної служби зайнятості
України (ІПК ДСЗУ), 2019

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		Форма навчання	
		денна	заочна
Кількість кредитів – 2	Галузь знань <i>05 «Соціальні та поведінкові науки»</i>	Цикл професійної підготовки: за вибором аспіранта	
		Рік підготовки	
		-	II-й
Змістових модулів – 3	Спеціальність <i>053 «Психологія»</i>	Семестр	
		-	I-й
Загальна кількість годин – 60		Лекції	
			10 год.
Розподіл годин для заочної форми навчання: аудиторних – 20 год.; самостійної роботи аспіранта – 40 год.	Освітній ступінь: третій (освітньо-науковий) <i>доктор філософії</i>	Практичні	
		-	10 год.
		Семінарські	
		-	-
		Самостійна робота	
		-	30 год.
		Індивідуальні завдання	
		-	10 год.
		Вид контролю	
		-	залік

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить:
 для денної форми навчання – %;
 для заочної форми навчання – 75 %.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою викладання навчальної дисципліни «Соціальні і політичні конфлікти» є надання аспірантам базових теоретичних та практичних знань, відносно соціальних і політичних конфліктів, особливостей їх динаміки та специфіки управління ними.

Завданнями вивчення дисципліни є:

- ознайомлення з типологією різних соціальних і політичних конфліктів;
- розуміння основних етапів формування конфліктів в великих і малих соціальних групах;
- формування у аспірантів навичок та умінь управління конфліктами різноманітних типів і оволодіння методами консультування опозиційних сторін з питань зниження конфліктної напруженості.

У своїй діяльності з реалізації державної політики у сфері якості освіти дотримуватись зазначених в «Кодексі академічної доброчесності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти» основних принципів та фундаментальних цінностей академічної доброчесності та етики академічних взаємовідносин.

Завдання:

- сформуванню уявлення про роль і місце академічної доброчесності у науковій і освітній діяльності;
- ознайомити аспірантів із нормативно-правовою базою з проблем дотримання норм академічної доброчесності;
- сформуванню умінь застосовувати отримані знання зі сфери академічної доброчесності у науково-дослідній роботі;
- сприяти формуванню навичок коректної роботи з джерелами інформації та адекватного покликання на них у процесі наукового дослідження;
- надати інформацію про механізми контролю за дотриманням принципів та правил академічної культури й чесності.

У результаті вивчення навчальної дисципліни аспіранти набувають таких *компетентностей*:

Загальні вміння (компетентності):

Інструментальні компетентності:

- знання й уміння оперувати основними теоріями та поняттями з психології конфліктів;
- здатність до аналізу концептуальних засад психології групової поведінки;
- здатність застосовувати напрацьовані програми та проводити психологічні дослідження в сфері соціального управління;

- комп'ютерні навички для здійснення ефективної комунікаційної взаємодії (використання мережі Інтернет для опанування рекомендованих електронних джерел, робота у Microsoft Office Power Point при підготовці доповіді з презентацією);
- навички управління інформацією для виокремлення тенденцій в психологічних особливостях трудової поведінки людей (уміння знаходити та аналізувати інформацію з різних джерел);
- здатність аналітично мислити, бути проникливим та об'єктивним, прагнути до наукових пошуків оптимальних рішень і творчої взаємодії із соціальними партнерами;
- навички прийняття обґрунтованих управлінських рішень з питань психологічних закономірностей і особливостей функціонування великих і малих соціальних груп.

Міжособистісні компетентності:

- уміння працювати в команді;
- здатність до критики та самокритики під час дискусій;
- уміння донести до фахівців і нефахівців інформацію, ідеї, проблеми, рішення та особливості власного досвіду в сфері професійної діяльності;
- навички та уміння формування міжособистісних стосунків у колективі при обстоюванні власної позиції під час дискусії;
- знати і дотримуватись норм поведінки і моралі, професійної етики в міжособистісних стосунках при виконанні професійних обов'язків;
- позитивне ставлення до несхожості та інших культур;
- здатність працювати у міжнародному середовищі;
- уміння критично оцінювати явища, ситуації, діяльність осіб, спираючись на отримані знання.

Системні компетентності:

- здатність використовувати свою світоглядну та громадянську позицію у вирішенні професійних задач;
- здатність застосовувати знання на практиці;
- здатність до навчання;
- критично мислити і генерувати креативні ідеї та вирішувати важливі проблеми на інноваційній основі;
- здатність діяти з позицій соціальної відповідальності, займати активну громадянську позицію;
- здатність займати активну життєву позицію та розвивати лідерські якості;
- здатність працювати самостійно при опрацюванні джерел, підготовці доповіді з презентацією; підготовці альтернативних підходів до висвітлення теми дискусії;
- бажання досягти успіху при обговоренні тем доповідей з

- презентацією;
- здатність адаптуватись до нових ситуацій у професійній діяльності.

Спеціальні (фахові) компетентності:

- здійснювати вимір індивідуально-психологічних показників особистості, її пізнавальної та емоційно-вольової сфери, виявлення схильностей і здібностей людини та резервів її розвитку;
- застосовувати психологічні методи вивчення професійних груп та колективів, особливостей керівників і підлеглих, проводити аналіз результатів їх діяльності;
- підбирати методики проведення ділових бесід і переговорів;
- обґрунтовувати функціонування структури управління з урахуванням психологічних чинників;
- застосовувати психологічні методи проведення бесід і переговорів;
- аналізувати ефективність спілкування, вивчати оптимальні умови спілкування, встановлювати адекватні міжособистісні стосунки в різних ситуаціях спілкування;
- впроваджувати програми діагностики і корекції психологічного клімату у колективі, аналізуючи конфліктні ситуації у колективі.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль I. Соціальна природа конфліктів

Тема 1. Академічна доброчесність науковця та освітянина в контексті соціально-політичних конфліктів. Поняття “конфлікт” та соціальна природа конфлікту

Академічна доброчесність науковця та освітянина: етичні норми і принципи у вищій освіті. Види порушень академічної доброчесності, відповідальність за дотримання академічної доброчесності.

Конфлікт та його соціальна природа. Історія вивчення конфліктів. Типи конфліктів. Структура конфлікту. Методи та механізми розв’язання конфлікту. Теорії конфлікту (Н. Макіавеллі, М. Грушевський, Ф. Ніцше, Д. Донцов, Л. Гумільов, Е. Тейлор, Дж. Фрезер, Б. Девідсон). Конфлікт ролей, бажань, норм поведінки. Ціннісний конфлікт.

Тема 2. Структурні елементи конфлікту та класифікація конфліктів

Причини виникнення конфліктів. Інформаційний, структурний, ціннісний, поведінковий фактори виникнення конфліктів. Рівні прояву конфліктів: емоційний, когнітивний, поведінковий, регулятивний, комунікативний. Пізнавальний, вольовий, емоційний, мотиваційний компоненти у структурі конфлікту. Структура конфлікту за моделлю: конфліктна ситуація, інцидент, конфлікт (за М. Пірен). Складові конфлікту: а) конфліктуючі сторони (окремі особи, групи, великі соціуми); б) зона розбіжностей між конфліктуючими сторонами (предмет, факт, проблема і т. ін.); в) уявлення про ситуацію; г) мотиви; д) дії учасників конфлікту.

Класифікація конфліктів за масштабами, джерелом, змістом, значущістю, типом розв’язання, формою прояву. Конфлікти: соціальні, політичні, економічні, насильницькі і ненасильницькі; вертикальні і горизонтальні; відкриті і приховані; внутрішньо особистісні, міжособистісні, міжгрупові.

Змістовий модуль II. Соціальні конфлікти: суть і особливості

Тема 3. Суть поняття “соціальний конфлікт” та його основні причини

Поняття соціального конфлікту. Причини появи і існування соціальних конфліктів. Майнові, економічні, особистісні фактори формування соціального конфлікту.

Тема 4. Класифікація соціальних конфліктів та їх функції

Класифікація соціальних конфліктів: а) антагоністичні та неантагоністичні; б) основні та неосновні; в) реалістичні і умовні; г) закриті та відкриті. Шість типів соціального конфлікту (М. Дойч). Типологізація соціальних конфліктів (М.І. Пірен, М. Головатий, Л. Уманський, М. Обозов, А. Петровський). Міжгрупові, міжетнічні та міжконфесійні соціальні конфлікти. Функції соціальних конфліктів (В. Андрущенко). Концепції соціальних конфліктів: загальносоціологічні; теорії середнього рівня; спеціальні теорії.

Тема 5. Основні фази та моделі розвитку соціальних конфліктів

Фази конфлікту: а) виникнення конфліктної ситуації (відносно стійка невідповідність намірів людини, групи стосовно існуючих норм, стану справ і т.ін.); б) усвідомлення суб'єктами конфлікту конфліктної ситуації, що складається (склалася); в) інцидент (поштовх) для початку конфлікту; г) ескалація конфлікту; д) розв'язання конфлікту.

Моделі розвитку соціальних конфліктів: упередження конфліктів; профілактика конфліктів; загострення (протистояння); залучення до розв'язання конфлікту посередників (третьої сторони); поступове затухання конфлікту.

Змістовий модуль III.

Політичні конфлікти: розвиток і шляхи подолання

Тема 6. Основні джерела та суб'єкти політичних конфліктів. Типи політичних конфліктів

Теорії політичних конфліктів. Складові політичних конфліктів: сторони, що конфліктують; зона розбіжностей між конфліктуючими сторонами; мотиви конфлікту; дії. Політичні конфлікти як засіб врегулювання суспільних відносин (К. Боулдінг, Е. Дюркгейм, Р. Дарендорф, Ю. Запрудський, Л. Козер, Р. Макк, В. Овчиннікова, В. Парето, Т. Парсонс, Дж. Рекс, А. Романюк, Р. Снайдер, Д. Ольшанський, К. Гаджієв та ін.). Джерела політичних конфліктів Усвідомлення суб'єктом конфлікту суперечностей. Конкуренція, суперництво, антагонізм, ворожість у сферах економіки, політики, політичних інтересів як джерела політичних конфліктів. Політичні конфлікти і влада, владні інтереси. Суб'єкти політичних конфліктів: індивіди, малі та великі групи, формально організовані в соціальні (політичні, економічні) структури тощо, об'єднання, що виникли на неформальній основі (групи інтересів, групи тиску, кримінальні групи), громадські організації, політичні об'єднання, партії тощо.

Типи політичних конфліктів. Двосторонні (двоскладові), багатосторонні (багатоскладові) політичні конфлікти. Антагоністичні,

неантагоністичні, явні, приховані (латентні) політичні конфлікти.
Великомасштабні політичні (соціально-політичні) конфлікти.

Тема 7. Особливості розвитку та шляхи розв'язання політичних конфліктів

Етапи розвитку політичних конфліктів (передконфліктна ситуація, власне конфлікт (інцидент), ескалація конфлікту (коли відбуваються певні його акти), кульмінація (найбільше загострення конфлікту), завершення конфлікту. Суть політичних конфліктів. Розв'язання політичних конфліктів. Технології переговорного процесу (позиційний торг).

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назва змістових модулів, тем	Кількість годин					
	заочна форма навчання					
	Усього	в тому числі				
		Лекції	Семінарські	Практичні	СРА	Індивід робота
60	10	-	10	30	10	
Модуль I						
Змістовий модуль 1. Соціальна природа конфліктів						
Тема 1. Академічна доброчесність науковця та освітянина в контексті соціально-політичних конфліктів. Поняття “конфлікт” та соціальна природа конфлікту.	9	2	-	2	5	-
Тема 2. Структурні елементи конфлікту та класифікація конфліктів	9	2	-	2	5	-
Разом за змістовим модулем 1	18	4		4	10	
Змістовий модуль 2. Соціальні конфлікти: суть і особливості						
Тема 3. Суть поняття “соціальний конфлікт” та його основні причини	7	2	-	-	5	-
Тема 4. Класифікація соціальних конфліктів та їх функції	7		-	2	5	-
Тема 5. Основні фази та моделі розвитку соціальних конфліктів	9	2	-	2	5	-
Разом за змістовим модулем 2	23	4	-	4	15	-
Змістовий модуль 3. Політичні конфлікти: розвиток і шляхи подолання						
Тема 6. Основні джерела та суб’єкти політичних конфліктів. Типи політичних конфліктів	5	2	-		3	
Тема 7. Особливості розвитку та шляхи розв’язання політичних конфліктів	4	-	-	2	2	
Разом за змістовим модулем 3	9	2		2	5	
<i>Усього годин за модулем I</i>	<i>50</i>	<i>10</i>	<i>-</i>	<i>10</i>	<i>30</i>	<i>-</i>
Модуль II						
<i>ІНДЗ</i>	<i>10</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>10</i>
Усього годин:	60	10	-	10	30	10
Підсумковий контроль – залік						

5. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Академічна доброчесність науковця та освітянина в контексті соціально-політичних конфліктів. Поняття “конфлікт” та соціальна природа конфлікту.

Визначення поняття «конфлікт». Соціальна природа конфліктів

Література: [1; 2-4; 9; 10].

Тема 2. Структурні елементи конфлікту та класифікація конфліктів.

Структурні елементи конфліктів. Внутрішні, міжособистісні, групові, соціальні конфлікти.

Література: [3–6; 9; 10; 12].

Тема 4. Класифікація соціальних конфліктів та їх функції

Класифікація соціальних конфліктів. Міжгрупові, міжетнічні та міжконфесійні соціальні конфлікти. Функції соціальних конфліктів.

Література: [5–7; 9; 10; 12].

Тема 5. Основні фази та моделі розвитку соціальних конфліктів

Фази конфлікту. Моделі розвитку соціальних конфліктів.

Література: [4; 6; 7; 9; 12].

Тема 7. Особливості розвитку та шляхи розв’язання політичних конфліктів

Етапи розвитку політичних конфліктів. Технології переговорного процесу.

Література: [1; 3; 8; 11; 12].

6. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/ п	Назва теми та завдання	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	<p>Тема 1. Поняття “конфлікт” та соціальна природа конфлікту Завдання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ознайомитися та проаналізувати соціальну природу конфлікту. 2. Знати типи та структуру конфліктів. 3. Оволодіти методами та механізми розв’язання конфлікту. 	-	5
2.	<p>Тема 2. Структурні елементи конфлікту та класифікація конфліктів Завдання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Систематизувати та вивчити причини виникнення конфліктів. 2. Проаналізувати та співвіднести між собою фактори виникнення конфліктів. 3. Підготувати презентацію на тему: “Соціальний конфлікт в системі конфліктології” 	-	5
3.	<p>Тема 3. Суть поняття “соціальний конфлікт” та його основні причини. Завдання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Знати особливості соціального конфлікту. 2. Систематизувати фактори формування соціального конфлікту. 	-	5
4.	<p>Тема 4. Класифікація соціальних конфліктів та їх функції Завдання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Систематизувати класифікації соціальних конфліктів. 2. Визначити функції соціальних конфліктів. 	-	5
5.	<p>Тема 5. Основні фази розвитку соціальних конфліктів. Моделі розвитку соціальних конфліктів Завдання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Знати фази розвитку конфлікту. 2. Теоретично оволодіти моделями розвитку соціальних конфліктів. <p>Підготувати доповідь на тему: “Моделі соціальних</p>	-	5

	конфліктів на Україні ”		
6.	<p>Тема 6. Основні джерела та суб’єкти політичних конфліктів. Типи політичних конфліктів</p> <p>Завдання:</p> <p>1. Вивчити складові та джерела політичних конфліктів.</p> <p>2. Підготувати есе на тему: “Впливи політичних конфліктів на розвиток держави”</p>	-	2
7.	<p>Тема 7. Особливості розвитку та шляхи розв’язання політичних конфліктів</p> <p>Завдання:</p> <p>1. Реферат «Методи розв’язання політичних конфліктів».</p>	-	3
	Разом:	-	30

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ АСПІРАНТІВ

Самостійна робота аспірантів (CPA) – це основна форма організації навчання, яка включає різноманітні види індивідуальної і колективної навчальної діяльності, що здійснюється на аудиторних і позааудиторних заняттях з урахуванням індивідуальних особливостей і пізнавальних можливостей аспірантів під керівництвом викладача або без його безпосередньої участі. Метою CPA є формування у аспірантів уміння самостійно поповнювати свої знання та вільно орієнтуватися у потоці інформації.

У процесі самостійної роботи аспіранти оволодівають вміннями і навичками:

- організації самостійної навчальної діяльності;
- самостійної роботи в бібліотеці з каталогами, довідковою літературою;
- роботи з навчальною, навчально-методичною, науковою літературою;
- конспектування літературних джерел;
- написання рефератів за проблематикою курсу.

Науково-інформаційні завдання як форма CPA покликані висвітлити прогресивні способи добування й використання теоретичних знань з конкретної проблемної теми курсу. Головна мета цього типу CPA – виявлення та доведення фундаментальних залежностей у вигляді теорій, законів, понять, фактів.

Науково-проектні завдання як форма CPA спрямовані на розкриття нормотворчої функції, подання наукової інформації у прийнятих соціальних формах-взірцях, це – інструкції, програми, методики, технології, правила. Мета цього типу завдань – залучення аспірантів до соціального нормотворення, навчання їх теорії і практики наукового проектування.

Світоглядно-рефлексивні завдання як форма CPA являють собою засіб, за допомогою якого відбувається розширення світобачення аспірантів, прискорення їх духовного розвитку та виявлення шляхів професійного самоствердження. Метою цього типу CPA є ціннісно-естетичне наповнення та розгортання процесів критичної і творчої рефлексії здобутого у довірливих взаємостосунках з викладачем.

Зміст навчального курсу передбачає сім складових: установчо-мотиваційний; теоретико-пошуковий; консультативно-смысловий; соціально-адаптивний; системно-довідковий; корекційно-рефлексивний; підсумковий.

Усі вище вказані форми навчання містять у собі самостійну роботу аспірантів під керівництвом викладача, метою якої є закріплення засвоєних на лекції знань, умінь та навичок, а також активізації науково-дослідної роботи аспірантів, що повинно сприяти більш ґрунтовному засвоєнню достатньо доступного матеріалу і додаткової інформації, а також виконання творчих робіт.

Методи самостійного навчання є системою цілеспрямованих дій викладача, які:

- організовують пізнавальну та практичну діяльність аспірантів;
- спрямовують аспірантів на засвоєння знань і формування необхідних умінь, навичок та на загальний розвиток;
- спонукають аспірантів до засвоєння необхідних знань, формування вмінь, навичок, розвитку уваги, пам'яті, мислення.

Зміст самостійної роботи з дисципліни складає:

1. Самостійне опрацювання тематичного матеріалу з навчального курсу.
2. Підготовка до семінарських та практичних занять.
3. Самостійна розробка тестових завдань відповідно до тематики курсу.
4. Конспектування першоджерел.
5. Написання рефератів.
6. Підготовка презентацій.
7. Ведення термінологічного словника.

Самостійна робота передбачає написання **рефератів, есе, доповідей** з проблематики курсу.

За своїм змістом реферат має відповідати обраній темі. Виклад матеріалу має бути логічним, послідовним. Обсяг реферату, як правило, у межах 10-12 сторінок формату А4. Писати текст слід на одному боці аркуша, розбірливо, без помилок. У разі потреби слід робити посторінкові виноски.

Останнім розділом реферату повинні бути висновки, в яких аспірант узагальнює викладений матеріал і формулює свої думки з приводу опрацьованої проблеми. До реферату має бути доданий список використаної літератури, складений відповідно до існуючих стандартів і вимог.

За структурою реферат складається із короткого вступу, двох або трьох розділів основної частини, висновків та списку використаної літератури. План написання реферату повинен мати внутрішню єдність і логіку, враховувати актуальність проблеми, її наукову розробленість та практичну значимість.

У **вступі** обґрунтовується актуальність проблеми, що вивчається, її практична значимість; формулюються мета і завдання дослідження, вказується структура реферату. Обсяг вступу не має перевищувати однієї сторінки комп'ютерного тексту.

Основна частина обсягом до 10 сторінок комп'ютерного тексту, викладеного у двох-трьох розділах, повинна містити виклад основних теоретичних положень, що визначають сутність і зміст предмета досліджуваної теми, з огляду на цілі й завдання реферату; розгляд різних точок зору провідних фахівців з досліджуваних питань на основі аналізу літературних та інших інформаційних джерел; визначення пріоритетних питань, що підлягають першочерговому розв'язанню; аналізуються практичні матеріали, тенденції розвитку та особливості, притаманні сучасній психологічній науці. На основі отриманих результатів розглядаються пропозиції, рекомендації, заходи щодо досягнення цілей

згідно з темою реферату. При цьому аспірант повинен виявити самостійність та ініціативу.

Висновки є завершальним етапом виконаного реферату. Вони повинні містити короткі підсумки за результатами проведеного дослідження та прикладного аналізу об'єкта дослідження з наведенням позитивних і негативних сторін, а також нереалізованих можливостей; перелік заходів, спрямованих на розв'язання проблеми, підвищення ефективності об'єкта дослідження; отримані якісні та кількісні показники; варіанти реалізації запропонованих заходів.

Реферат виконується державною (українською) мовою. Викладення повинно мати науковий характер, чіткий, без орфографічних і синтаксичних помилок, логічно послідовний. Пряме переписування матеріалів з літератури неприпустиме. Оформлення реферату має відповідати встановленим вимогам (див. Патица Н.І. Стандарти на оформлення магістерських, дипломних, бакалаврських, курсових, контрольних робіт та рефератів. Київ: ІПК ДСЗУ, 2008. 26 с.).

7. ІНДИВІДУАЛЬНІ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНІ ЗАВДАННЯ

Мета: прищеплення та розвиток навичок і вмінь самостійної роботи над науковою літературою, аналітичного мислення, систематизація, поглиблення, узагальнення, закріплення теоретичних знань з дисципліни «Соціальні і політичні конфлікти» та їх застосування на практиці.

Для денної форми навчання

№ з/п	Зміст завдання	Кількість балів
1.	Добір психодіагностичного інструментарію для вирішення конкретного практичного завдання у межах проблематики курсу (тема – за вибором аспіранта). <i>Термін виконання: під час підготовки до семінарських/практичних занять.</i>	3
2.	Проведення групової психодіагностики за допомогою дібраного діагностичного інструментарію для вирішення конкретного практичного завдання у межах проблематики курсу (тема – за вибором аспіранта). <i>Термін виконання: згідно з розкладом під час проведення семінарських/практичних занять.</i>	3
3.	Здійснення кількісно-якісної обробки та інтерпретації результатів проведеного психодіагностичного дослідження для вирішення конкретного практичного завдання у межах проблематики курсу (тема – за вибором аспіранта). <i>Термін виконання: згідно з розкладом під час проведення семінарських/практичних занять.</i>	2
4.	Презентація проекту рішення конкретного практичного завдання на вибір аспіранта у межах проблематики курсу. <i>Термін виконання: згідно з розкладом під час проведення семінарських/практичних занять.</i>	2
Усього		10

ЗАВДАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ ДЛЯ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

1. Управління конфліктом: етапи, зміст, методи.
2. Поняття, типи та методи блокування конфліктогенів.
3. Соціальна природа конфліктів очима політологів: історичний контекст.
4. Соціологічні теорії конфлікту.
5. Ситуаційний та когнітивістський підходи у психологічному вивченні конфлікту.
6. Соціально-психологічний клімат в колективі та його вплив на

- конфліктність.
7. Напрями формування оптимального соціально-психологічного клімату в колективі.
 8. Рольові конфлікти та їх подолання.
 9. Методи аналізу міжособистісних конфліктів.
 10. Динаміка міжособистісних конфліктів.
 11. Методика складання психологічної характеристики конфлікту.
 12. Внутрішній конфлікт особистості в кризовому суспільстві.
 13. Особливості подолання конфліктів творчою особистістю.
 14. Конфлікт як засіб регуляції міжособистісних відносин.
 15. Стиль індивідуальної поведінки в конфліктній ситуації.
 16. Міжгрупові конфлікти та їх особливості.
 17. Вплив рівня розвитку комунікативних навичок на попередження конфліктів.
 18. Структура і форми прояву конфліктної ситуації в міжособовій взаємодії.
 19. Гендерні та вікові відмінності в системі управління конфліктами.
 20. Психологічні основи розв'язання міжособистісних конфліктів.
 21. Розум та свідомість як фактор конфліктності і безконфліктності.
 22. Влада та політичні конфлікти.
 23. Сучасні типології конфліктних особистостей.
 24. Психологічні особливості людини як передумови конфліктності особистості.
 25. Соціально-трудові конфлікти і способи їх розв'язання.
 26. Міжетнічні конфлікти їх природа та типологія.
 27. Методи визначення причин конфліктної поведінки.
 28. Переговори та їх роль в вирішенні конфліктів.
 29. Технології переговорів та посередництва у вирішенні конфліктів.
 30. Соціальна природа конфлікту.
 31. Арбітраж у вирішенні конфліктів.

Практичне завдання:

Практичне завдання передбачає детальний опис конкретної конфліктної ситуації (із досвіду слухача або із запропонованих викладачем) та аналіз цієї ситуації за наступними пунктами:

1. Перерахуйте усі види конфліктів, які виникли в даній ситуації та дайте характеристику ролі основних учасників.
2. Визначити об'єкт та предмет конфлікту.
3. Назвіть поверхові та глибинні причини виникнення та розвитку даного конфлікту.
4. Визначить поведінкові стратегії та тактики кожного з основних учасників конфлікту.
5. Визначить можливий варіант стратегії розв'язання даного конфлікту.

ОФОРМЛЕННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Контрольна робота виконується державною (українською) мовою, а її обсяг контрольної роботи *не повинен перевищувати 15 сторінок комп'ютерного тексту*. На першій сторінці зазначається тема контрольної роботи, яка повинна складатися із змісту; вступу, в якому обґрунтовується значення і актуальність теми (одна сторінка); 10-12 сторінок викладення основного матеріалу; висновків (заключення), в яких перераховуються основні висновки із розглянутих питань (одна сторінка); та списку використаної літератури, де вказуються усі використані літературні джерела.

Контрольна робота має бути оформлена належним чином (див. Патица Н.І. Стандарти на оформлення магістерських, дипломних, бакалаврських, курсових, контрольних робіт та рефератів. Київ: ІПК ДСЗУ, 2008. 26 с.).

Контрольна робота має бути виконана і направлена для перевірки протягом міжсесійного періоду, тобто навчального року, протягом якого здійснюється робота аспіранта над засвоєнням навчального матеріалу як самостійно, так і під керівництвом викладача, але *не пізніше як за 30 днів до початку сесії* для аспірантів заочної форми навчання, передбаченої навчальним планом.

ПОРЯДОК ЗАРАХУВАННЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Контрольна робота оцінюється за чотирибальною національною шкалою та в балах за кредитно-трансфертною системою:

Оцінка ECTS	Оцінка у національній шкалі	Бали за ECTS
A (відмінно)	5 (відмінно)	47 - 50
B (дуже добре)	4 (добре)	44 - 46
C (добре)		40 - 43
D (задовільно)	3 (задовільно)	35 - 39
E (достатньо)		30 - 34
FX (незадовільно) з можливістю повторного складання	2 (незадовільно)	18 - 29
F (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням		1 - 17

У разі отримання аспірантом незадовільної оцінки, останній повинен усунути виявлені недоліки і повторно захистити її в установленний викладачем строк.

Аспірант, який не виконав контрольної роботи або якщо його робота не зарахована за результатами її виконання, *не допускається до семестрового контролю з дисципліни*.

8. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Для активізації процесу навчання аспірантів в ході вивчення дисципліни застосовуються такі навчальні технології та засоби:

- лекція (ознайомлювальна, проблемно-пошукова, узагальнююча);
- евристична бесіда;
- «мозковий штурм»;
- моделювання (образно-символічне, концептуальне, структурно-логічне);
- опрацювання першоджерел;
- ведення термінологічного словника;
- індивідуальні консультації.

Основною формою проведення навчальних занять є лекція, при проведенні якої чітко та зрозуміло структурується матеріал; зосереджується увага аспірантів на проблемних питаннях; наводяться конкретні приклади практичного застосування отриманих знань; звертаються до зарубіжного досвіду вирішення окремих проблем; використовуються наочні матеріали, схеми, таблиці, моделі, графіки; використовуються технічні засоби навчання: мультимедійний проектор, слайди тощо.

Обов'язковими елементами активізації навчальної роботи аспірантів є чіткий контроль відвідування аспірантами занять, заохочення навчальної активності, справедлива диференціація оцінок.

9. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Накопичення балів аспірантами відбувається у період вивчення дисципліни на підставі **двох основних видів контролю**:

1) **поточного** (перевірка рівня засвоєння аспірантами навчального матеріалу з окремої теми чи модуля під час вивчення курсу):

- усне тематичне опитування;
- модульні контрольні роботи;
- поточне тестування.

2) **підсумкового** (перевірка рівня засвоєння аспірантами навчального матеріалу по завершенню курсу):

- семестровий залік/екзамен;
- підсумкові контрольні роботи;
- підсумкове тестування.

Поточний контроль здійснюється в процесі вивчення дисципліни на семінарських заняттях і проводиться у терміни, які визначаються календарним планом.

Завданням поточного контролю є перевірка розуміння та засвоєння теоретичного матеріалу, вироблення умінь самостійно опрацювати тексти, здатності осмислити зміст теми, умінь публічно чи письмово представити певний матеріал (презентація).

Об'єктами поточного контролю знань аспірантів є:

- систематичність, активність, своєчасність та результативність роботи над вивченням програмного матеріалу дисципліни, у т.ч. виконання домашніх завдань та розв'язання задач;
- виконання завдань для самостійного опрацювання;
- виконання модульного завдання.

Поточний контроль знань, вмінь та навичок аспірантів передбачає застосування таких видів:

- тестові завдання;
- обговорення проблеми, дискусія;
- аналіз конкретних ситуацій (поданих у вигляді усного, текстового або графічного матеріалу);
- ділові ігри (кейс-методи);
- презентації результатів роботи;
- інші.

Об'єктом **підсумкового контролю знань** аспірантів у формі заліку є виконання тестових завдань, що відображають програмний курс навчальної дисципліни та потребують вміння синтезувати отримані знання.

10. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ АСПІРАНТИ

для заочної форми навчання

Поточне тестування, самостійна та контрольна робота					Підсумковий тест		Сума	
50					50		100	
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2						Змістовий модуль 3
T1	T2	T3	T4	T5				T6
5	10	5	10	5	5	10		

Оцінювання знань здійснюється з метою одержання зворотної інформації про навчальні досягнення аспірантів та про ефективність праці викладача.

Перевірка знань може здійснюватися в усній та письмовій формі. Об'єктом оцінювання можуть виступати: результати написання тестових, творчих завдань; реферативні доповіді, доповнення, участь у дискусії.

Оцінювання виконаних завдань і відповідей здійснюється з дотриманням принципів систематичності, диференційованості, об'єктивності.

Під час оцінювання враховуються такі критерії:

- характеристики відповіді: елементарна, фрагментарна, повна, логічна, доказова, обґрунтована, творча;
- якість знань: правильність, повнота, осмисленість, глибина, системність;
- рівень володіння розумовими операціями: вміння аналізувати, синтезувати, порівнювати, абстрагувати, узагальнювати, підсумовувати.

У процесі перевірки знань використовується модульно-рейтингова система оцінювання. Результати навчальної діяльності оцінюються за 100-бальною шкалою. Критично-розрахунковий максимум для допуску до заліку – 75 балів (денна форма навчання), 50 балів (заочна форма навчання).

За результатами вивчення дисципліни обов'язковим є підсумкове накопичення розрахункового мінімуму балів – 60 балів.

Методи контролю плануються у письмовій формі. Невід'ємною частиною контролю є наявність у аспірантів конспекту лекцій та відвідування занять, а також своєчасне виконання індивідуальної та самостійної роботи. Модульні контрольні роботи складаються з теоретичних питань, ситуаційних і творчих завдань, тестів різного рівня складності. Ці завдання поєднуються у пропорції, яка логічно врівноважує теоретичну і практичну складову роботи.

Іспит здійснюється у формі письмової роботи, за яку можна одержати максимально до 25 балів (денна форма навчання) та 50 балів (заочна форма навчання), складається з теоретичних питань, практичних завдань, тестів різного рівня складності, які поєднуються у пропорції, що логічно врівноважує теоретичну і практичну частину екзамену. Аспіранти, які

набрали сумарно меншу кількість балів ніж розрахунковий мінімум – 60 балів, вважаються такими, що не виконали навчальний план з дисципліни.

Шкала оцінювання (національна та ECTS):

90-100 балів – **відмінно** (A);

82-89 балів – **добре** (B);

75-81 балів – **добре** (C);

68-74 балів – **задовільно** (D);

60-67 балів – **задовільно** (E);

35-59 балів – **незадовільно** з можливістю повторного складання (FX);

1-34 балів – **незадовільно** з обов'язковим повторним курсом (F).

Критерії оцінювання роботи на семінарських заняттях:

Оцінка «відмінно» (5 балів):

- свідоме, глибоке і повне засвоєння і розуміння програмного матеріалу;
- виклад матеріалу впевнений, логічний, лаконічний, аргументований;
- уміння аналізувати відповідні положення, поняття, твердження;
- самостійне, творче застосування знань.

Оцінка «добре» (4 бали):

- свідоме з незначними помилками та прогалинами засвоєння програмного матеріалу, які аспірант здатен виправити після зауважень або за допомогою викладача;
- самостійне репродуктивне застосування знань;
- деякі порушення логіки та послідовності відповіді.

Оцінка «задовільно» (3 бали):

- механічне, фрагментарне засвоєння матеріалу із великими прогалинами;
- порушення логіки та послідовності відповіді, несамостійність мислення.
- репродуктивне застосування знань за вказівками викладача.

Оцінка «незадовільно»: (0-2 бали):

- відсутність знань, умінь та навичок;
- механічне, фрагментарне засвоєння матеріалу з великими прогалинами;
- відсутність самостійності, неспроможність виправити помилки при зауваженні чи додаткових запитаннях.

Критерії оцінювання індивідуального науково-дослідного завдання:

Оцінка «відмінно» (17-20 балів):

- повне, правильне, змістовне виконання завдання;
- самостійне, творче, ініціативне застосування знань;
- поєднання повноти та лаконічності у виконанні завдання;
- відмінна якість оформлення.

Оцінка «добре» (12-16 балів):

- послідовне, лаконічне виконання завдання;
- самостійне репродуктивне застосування знань за вказівками викладача;
- старанність і вправність у застосуванні набутих знань;
- добра якість оформлення.

Оцінка «задовільно» (6-11 балів):

- механічність, фрагментарність виконання завдання;
- порушення логіки та послідовності подання інформації;
- недостатня самостійність мислення;
- задовільна якість оформлення.

Оцінка «незадовільно» (0-5 балів):

- неповне виконання завдання;
- неповне висвітлення матеріалу;
- фрагментарність подання інформації;
- незадовільна якість оформлення.

11. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Навчально-методичний комплекс вивчення дисципліни (навчальна програма, робоча програма, комплекс контрольних робіт).

Це також можуть бути:

- навчально-методичні видання;
- комплекс тестових завдань;
- лекції-презентації;
- допоміжний роздатковий матеріал;
- ілюстративні матеріали.

12. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

1. Сутність конфлікту: теоретичне визначення і місце у соціальних відносинах.
2. Причини появи і існування конфліктів: соціальний і політичний аспекти.
3. Особливості виникнення конфліктів у суспільстві.
4. Класифікаційні ознаки і типологізація конфліктів.
5. Переговорний процес, його основні принципи.
6. Особливості зародження соціальних конфліктів.
7. Джерела існування та типи соціальних конфліктів.
8. Основні функції соціальних конфліктів та їх практичний прояв.
9. Сучасні теорії соціальних конфліктів.
10. Поява, розвиток та форми розв'язання соціальних конфліктів.
11. Сутність та особливості соціальних конфліктів.
12. Основні суб'єкти соціальних конфліктів.
13. Використання методик розв'язання соціальних конфліктів на різних етапах розвитку.
14. Конфлікти в етнічному середовищі та їх особливості.
15. Політичний конфлікт як форма взаємовідносин між особами, партіями, політичними та соціальними групами, державами з приводу влади.
16. Сучасні класифікації політичних конфліктів.
17. Співвідношення понять “соціальний конфлікт” і “політичний конфлікт”.
18. Форми, моделі, типи і функції політичного конфлікту, його динаміка.
19. Структура, суб'єкт-об'єктні характеристики політичного конфлікту.
20. Методологія дослідження політичних конфліктів.
21. Особливості розвитку внутрішніх політичних конфліктів.
22. Міжсистемні політичні конфлікти та їх особливості.
23. Типологія міжсистемних політичних конфліктів.
24. Методологічні засади та принципи розв'язання політичних конфліктів.
25. Особливості міждержавних політичних конфліктів.
26. Методика дослідження політичного конфлікту: основні етапи, їх характеристика.
27. Політична криза: сутність та причини виникнення.
28. Внутрішньополітична криза, етапи її розвитку та прояв. Шляхи виходу з кризового стану.
29. Сутність та умови досягнення суспільного консенсусу.
30. Механізми формування демократичного консенсусу в умовах перехідного суспільства.

13. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Головатий М.Ф., Панасик М.Б. Соціальна політика і соціальна робота: термінол.-понятійний слов. Київ: МАУП, 2005.
2. Головатий М.Ф. Політична психологія: підруч. для студ. вищ. навч. закл. Київ: МАУП, 2006.
3. Ложкин Г.В., Повякель Н.И. Практическая психология конфликта: учеб. пособ. К., 2000.
4. Ольшанский Д. Политическая психология. СПб.: Питер, 2002.
5. Пірен М.І. Конфліктологія: підручник. Київ: МАУП, 2003.
6. Федірко І. П. Соціально-політичні конфлікти як об'єкт дослідження. Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка: Філософія. Політика, 2005. № 73-75. С. 63-65.

Додаткова:

7. Анцупов А.Я., Шипилов А.И. Словарь конфликтологаю 2-е изд. СПб.: Питер, 2006.
8. Конфліктологія. Под ред. А.С. Кармина. СПб.: Лань, 1999.
9. Пірен М. І. Конфлікти і управлінські ролі: соціально-психологічний аналіз. Київ: Вид-во УАДУ, 2000. 200 с.
10. Політологічний енциклопедичний словник: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К., 1997.
11. Психологічні умови попередження та розв'язання конфліктів в освітніх організаціях: спецкурс для слухачів очно-дистанційної форми навчання в системі післядипломної педагогічної освіти / О.І. Бондарчук, Л.М. Карамушка, О.О. Нежинська. Київ, 2016. 36 с.
12. Фетискин Н.П., Козлов В.В., Мануйлов Г.М. Социально-психологическая диагностика развития личности и малых групп. Москва: Институт психотерапии, 2005. 490 с.

Інформаційні ресурси:

1. Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського <http://www.nbuv.gov.ua/>
2. Философский словарь <http://www.philosophydic.ru/cennost>
3. Наукова бібліотека ім. М.Максимовича www.library.univ.kiev.ua
4. Наукова бібліотека Національного університету «Києво-Могилянська академія» <http://www.ukma.kiev.ua/ukmalib>
5. Національна бібліотека України <http://www.nbuv.gov.ua/>
6. Національна Парламентська бібліотека України <http://www.nplu.kiev.ua/>

ЗМІСТ

1. Опис навчальної дисципліни	3
2. Мета та завдання навчальної дисципліни	4
3. Програма навчальної дисципліни	6
4. Структура навчальної дисципліни	9
5. Теми семінарських занять	10
6. Самостійна робота	11
7. Індивідуальні навчально-дослідні завдання	16
8. Методи навчання	19
9. Методи контролю	20
10. Розподіл балів, які отримують аспіранти	21
11. Методичне забезпечення	23
12. Орієнтовний перелік питань до підсумкового контролю знань	24
13. Рекомендована література	25

Навчально-методичне видання

Нежинська Олена Олександрівна

**РОБОЧА ПРОГРАМА НОРМАТИВНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«СОЦІАЛЬНІ І ПОЛІТИЧНІ КОНФЛІКТИ»**

Відповідальний за випуск Л.М. Завиніченко
Комп'ютерний набір О.О. Нежинська

Підписано до друку 04.09.2019 р. Формат 60×84/16. Папір офсетний.
Друк ротативний трафаретний. Ум. друк. арк. 1,7
Наклад 10 прим. Зам. № _____

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготовників і розповсюджувачів
видавничої продукції. Серія ДК №1805 від 25.05.2004.

Інститут підготовки кадрів
державної служби зайнятості України (ІПК ДСЗУ)
03038, Київ – 38, вул. Нововокзальна, 17.
Тел./факс (044) 536-14-85